

Lovforslag nr. L 186. Betænkning afgivet af erhvervsudvalget den 14. februar 1979

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af lov om stop for pris- og indkomststigninger

Udvalget har behandlet lovforslaget i nogle møder og har herunder haft samråd med handelsministeren og indenrigsministeren. Endvidere har handelsministeren skriftligt besvaret spørgsmål fra udvalget.

Desuden har udvalget modtaget skriftlige og/eller mundtlige henvendelser fra:

Butikshandelens Fællesråd,
 Dansk organisation af detailhandelskæder,
 Dansk Taxi Forbund og Centralforeningen
 af Taxiforeninger i Danmark,
 Entreprenørforeningen,
 Fællesforeningen for Danmarks
 Brugsforeninger,
 Grosserer-Societetet,
 Hovedstadsrådet og
 Rengørings- og Vagtselskabernes Arbejds-
 giverforening.

Et *flertal* (socialdemokratiets og venstres medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Et *mindretal* (fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) udtaler følgende: Regeringens elendige finanspolitik giver sig udslag på mange forskellige måder. Finansministeren søger gennem gældsætning at klare de økonomiske problemer, som ligger lige om hjørnet ved hjælp af store lånoptagelser. Allerede ved årets udgang overstiger den offentlige gæld 100.000 mill. kr., samtidig med at der på årsbasis vil være over 200.000 borgere, der er ubeskæftigede, men som samtidig belaster det offentlige med over 14 mia. kr. Regeringen har gennem de seneste måneder, ja rettere gennem det sidste år haft mulighed for at gribe ind i den hastige omkostnings-

stigning, som har fundet sted, ved at gennemføre en samfundspolitik, som på én gang gavner beskæftigelsen og betalingsbalancen. Regeringen har ikke haft handlekraft, evner og fremsynethed til at fremlægge en samlet plan. Nu hvor problemerne hober sig op, handler regeringen i panik for at tilfredsstille Thomas Nielsen og rammer dermed titusindvis af uskyldige erhvervsvirksomheder med en forlængelse af det samfundsskadelige pris- og avancestop.

Lovforslaget rammer ganske tilfældigt de forskellige erhvervsvirksomheder, alt afhængigt af hvilket produkt og hvilke produktions-, indkøbs-, og salgsmetoder den enkelte erhvervsvirksomhed anvender.

Samfundsøkonomisk er disse stadige indgreb kun med til at forværre de i forvejen aldeles urimelige forhold, som præger dansk erhvervsliv. De danske dagblade, som de seneste år og i særdeleshed netop i denne tid gennemgår totale produktionsomlægninger, vil selv med en midlertidig forlængelse af prisstoppet blive ramt på vidt forskellig måde – enkelte dagblade har været så heldige, at de har fået gennemført og planlagt prisforhøjelser, som ikke blev bremset af den nugældende prislovgivning, og som heller ikke rammes af forlængelsen, hvorimod adskillige dagblade ikke har nået at få gennemført omkostningsbestemte prisforhøjelser, og det vil derfor betyde, at blot en midlertidig forlængelse af prisstoploven ganske givet medfører afskedigelser på så godt som alle dagblade. Fremskridtspartiet har ved adskillige lejligheder påpeget, at det kæmpebjerg af restriktioner, som folkettinget hælder ned over erhvervslivet, kun skaber øget arbejdsløshed og øget offentlig administration. At

Danmarks såkaldte liberale parti – venstre – nu står som storfortaler for en prisstoplovgivning, vil jo sikkert undre mange, som bare er i stand til at huske tilbage til december 1976, hvor partiet venstre anførte følgende:

»Et mindretal (venstre) kan ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse. Det imødekommer ikke det stedse mere påtrængende behov for en samlet løsning af landets alvorlige økonomiske problemer, men medvirker tværtimod til, at løsningen endnu en gang udsættes.

Efter venstres opfattelse burde regeringen gennem forhandling have tilvejebragt et bredt og sikkert flertal for de nødvendige forbedringer af den økonomiske politik. På denne baggrund ville et afbalanceret pris- og lønstop have haft perspektiv. Venstre beklager, at regeringen har afvist denne mulighed.

I 1977 vil ledigheden i Danmark blive større end på noget andet tidspunkt siden krigen. Med et betalingsbalanceunderskud på 8-9 mia kr. og med alvorlig risiko for yderligere valutaudgifter til import af olie og benzin vil de senere års stærke gældsætning til udlandet fortsætte med usvækket kraft. Erhvervslivet vil ud over de allerede gennemførte lønstigninger blive belastet med stærke omkostningsforøgelser, når virkshederne den 1. marts pålægges tre dyrtidsportioner sammen med virkningerne af overenskomstfornyelsen. Til disse øgede omkostninger vil regeringen desuden lægge den aftalte rånergiavgift. Finansloven for 1977-78 vil medføre et rekordagtigt underskud på 17 mia kr., som der ikke kan anvises dækning for. Den høje rente og de stramme kreditvilkår vil af disse grunde fortsætte til skade for investeringslyst og beskæftigelse.

Over for disse trøstesløse udsigter er der behov for en politik, som virkelig tør standse de omkostningsstigninger, der ellers vil slå igennem frem til og med 1. marts 1977, og som kan sikre en rolig omkostningsudvikling gennem de næste par år. Der bør samtidig gennemføres yderligere besparelser på de offentlige budgetter. Der må foretages de nødvendige begrænsninger af det private forbrug og sikres den nødvendige forøgelse af den private opsparing. En sådan politik vil kræve betydelige ofre, men efter venstres opfattelse er der nu i befolkningen en klar forståelse for, at dette er nødvendigt.

Regeringen har imidlertid ved sin holdning til venstres forslag om nye forhandlinger om den økonomiske politik og ved præciseringen af sine hensigter for den kommende tid klart afvist at følge denne linje. I stedet har den besluttet sig til på et spinkelt og usikkert parlamentarisk grundlag at gennemføre en isoleret lovgivning, der i realiteten kun består af et kortvarigt og ensidigt prisstop, der ikke indeholder nogen sikkerhed for, at den igangværende lønglidning effektivt standses, men som med sikkerhed virker belastende for mange tusinde virksomheder.

Venstre beklager, at regeringen på denne måde har valgt at se bort fra de virkelige problemer. Konsekvensen vil være, at folkettingen inden længe på ny vil blive stillet over for alvorlige kriser. Regeringen påtager sig dermed et ansvar for de kommende års økonomiske udvikling.

Den vigtigste årsag til SV-regeringens dannelse var efter deres eget udsagn, at der skulle skabes stabilitet i dansk økonomi. Siden regeringsmisdannelsen er det jo blevet tydeligere og tydeligere, at det eneste, der er stabiliseret, er stigningen i arbejdsløsheden og gældsætningen. Storesøsteren i regeringssamarbejdet medvirker kun til at øge usikkerheden i erhvervslivet ved sin evindelige fremturen med yderligere restriktioner. Det midlertidige prisstop skal efter socialdemokraternes opfattelse afløses af en stram prislovgivning, og handelsministeren bekræftede under et samråd, at regeringen ville gennemføre et sådant forslag, hvis arbejdsmarkedets parter ikke fandt en fornuftig løsning. Denne udtalelse faldt, uden at handelsministeren dog nærmere ville beskrive, hvad regeringen anså for en fornuftig løsning.

Det eneste, der altså indtil dato er tilkendegivet fra regeringen, er, at erhvervslivet må leve under den forudsætning, at det ligger meget usikkert, hvilken prislovgivning der skal afløse stopdillen den 15. april.

Den usikkerhed, som præger samfundet, vil så ganske givet bevirke, at investeringerne i den nærmeste tid ikke vil ske i den produktive sektor, men derimod i de kæmpedynger af statspapirer, som SV-regeringen spyr ud på markedet.

Også den midlertidige prisstoplovgivningsforlængelse skaber de tusindvis af tvivlstilfælde, som monopolembudsmand de næste år kan beskæftige sig med at »forske« i. En

tilfældig havregrynsfabrikant vil måske om 3/4 eller 1 år blive slæbt for monopolrådet, fordi han den 11. marts forhøjede havregrynspakkeprisen med 5 øre og der ikke var fuld dækning for denne forhøjelse efter monopoltilsynets opfattelse.

Lovforslaget er i øvrigt blevet sjasket igennem et udvalgsarbejde, som efter alle normale procedurebegreber burde have medført, at et flertal havde afvist at gennemføre betænkningens afgivelse. Imidlertid lykkedes det for socialdemokraten Poul Nielson at tilrettelægge en pistoltaktik, som overrumplede alle bortset fra det største oppositionsparti. Alle rede ved udvalgsarbejdets start blev der stillet en række meget relevante spørgsmål til handelsministeren, som dog ikke formåede at afgive svar på et så tidligt tidspunkt, at der var mulighed for nogen reel behandling.

Handelsministeren var også totalt blottet for svar under det ene samråd, som blev afviklet med hans tilstedeværelse. Han ville således ikke oplyse, hvilke økonomiske forhold der kunne medføre en ny stram prislovgivning.

Mindretallet anførte desuden under udvalgsarbejdet, at det er en krænkelse af folkestyret, at der ikke åbnes op for, at befolkningen – som dog trods alt er den endelige skadelidte – med en rimelig frist får adgang til at udtale sig om lovforslaget. Under de i dag eksisterende kaotiske vejrforhold har det overhovedet ikke været muligt for erhvervsfolk og andre interesserede at gøre sig bekendt med lovforslagets konsekvenser, idet der kun gik 23 timer mellem lovforslagets fremsættelse til betænkningens afgivelse i folketingets erhvervsudvalg.

Mindretallet indstiller med ovenanførte bemærkninger og stillede ændringsforslag lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling.

Mindretallet vil i øvrigt under 2. og 3. behandling nærmere begrunde de mange urimeligheder, som lovforslaget medfører.

Et *andet mindretal* (det konservative folkepartis medlem af udvalget) har under udvalgsbehandlingen stillet ændringsforslag nr. 2, hvorefter der foruden prisstoppet indføres et totalt lønstop. Hvis dette ændringsforslag vedtages, vil loven kunne bidrage til en fredelig løsning af arbejdsmarkedets forhandlinger.

Mindretallets endelige stilling til lovforslaget som helhed vil afhænge af, om ændringsforslaget vedtages.

Et *tredje mindretal* (centrum-demokraternes medlem af udvalget) udtaler:

Centrum-demokraterne stemte imod loven om stop for pris- og indkomststigninger i september 1978 og mener fortsat ikke, at denne lovgivning er hensigtsmæssig. Mindretallet vil redegøre for sin endelige stilling ved 2. behandling.

Et *fjerde mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med det af mindretallet under nr. 3 stillede ændringsforslag.

Et *femte mindretal* (Danmarks kommunistiske partis medlem af udvalget) kan ikke medvirke til en gennemførelse af lovforslaget og vil nærmere redegøre for sin stilling ved 2. behandling.

Et *sjette mindretal* (kristeligt folkepartis medlem af udvalget) tvivler på lovforslagets muligheder for at motivere lønmodtagerne til at afstå fra at kræve lønforhøjelser, ligesom lovforslaget ikke vil afværge prisstigninger, så snart loven udløber, men til gengæld vil indebære en væsentlig belastning for dele af erhvervslivet.

På den anden side vil mindretallet ikke ganske udelukke muligheden af, at lovforslaget kan have en gunstig indflydelse på forhandlingsklimaet under den løbende overenskomstforhandling.

Mindretallet kan ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse.

Et *syvende mindretal* (Danmarks retsforbunds medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling, idet det indebærer urimelige indgreb og unødigt administration – skønt uadministrerbart – på de områder, hvor konkurrencen styrer prisudviklingen tilfredsstillende, medens det ikke bremser udbytningsmulighederne på monopolområderne nævneværdigt.

Mindretallet ønsker i øvrigt ikke med lovforslagets gennemførelse at bane vejen for yderligere tvangsforanstaltninger over for

den frie løn- og prisdannelse inden for arbejdsmarkedet og erhverv.

Ændringsforslag

Til § 1

Af et *mindretal* (Melchior (CD) og Mølgaard (DR)):

1) Foran nr. 1 indsættes som nyt nummer:

»01. I § 2 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 3. Bestemmelsen i stk. 1 skal ikke være til hinder for gennemførelsen af den af hovedstadsrådet planlagte takstkoordinering for bane- og busdriften i hovedstadsområdet.««

Af et *mindretal* (Kjelgaard (KF)):

2) Foran nr. 1 indsættes som nyt nummer:

»02. Efter § 2 indsættes som ny paragraf:

»§ 2 a. For arbejdsydelser her i landet må der i perioden fra den 14. februar 1979, og indtil loven ophæves, ikke udbetales højere lønninger end de den 14. februar 1979 gældende.««

Af et *mindretal* (Ole Olsen (SF) og Jørgen Jensen (DKP)):

3) Foran nr. 1 indsættes som nyt nummer:

»03. § 3, stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Uanset bestemmelserne i § 1, stk. 1, og § 2, stk. 1, kan virksomhederne indregne lønstigninger i priserne.««

Af et *mindretal* (H. C. Hansen (FP), Askjær Jørgensen (FP) og Mølgaard (DR)):

4) Foran nr. 1 indsættes som nyt nummer:

»04. I § 5 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 3. Tilsynet kan endvidere uanset bestemmelserne i § 1 og § 2 tillade, at omkostningsstigninger fordeles på en anden måde på enkelte varer eller varegrupper under forudsætning af, at den enkelte virksomheds

samlede bruttoavance ikke derved forøges.««
Stk. 3 bliver herefter stk. 4.

5) Foran nr. 1 indsættes som nyt nummer:

»05. Efter § 5 indsættes som ny paragraf:

»§ 5 a. Uanset bestemmelserne i § 1 og § 2 kan virksomhederne i prisen indregne omkostningsstigninger som følge af stigninger i offentlige afgifter og takster og som følge af foranstaltninger, som det pålægges dem at træffe efter lovgivningen.««

Bemærkninger

Til nr. 1

Den fællesbillet, som HT nu skal markedsføre, må betragtes som et nyt produkt og bør derfor være fri for lovens restriktioner. Den nye takstkoordinering er en udpræget fordel for forbrugerne og bør også af denne årsag kunne træde i kraft efter den allerede én gang udsatte plan.

Til nr. 2

Det må være en forudsætning for en forlængelse af loven, at der ikke blot sættes stop for priser, men også for lønninger.

Ændringsforslaget tilsigter at udelukke lønstigninger på alle områder i perioden fra 14. februar 1979 til lovens ophør.

Et totalt stop for lønstigninger, indtil nye overenskomster er afsluttet, er nødvendigt, og det kan alle leve med i de højst 6-7 uger, loven gælder.

Til nr. 3

Det er fundet rimeligt, at virksomhederne kan indregne alle lønomkostninger i priserne.

Til nr. 4

Ændringsforslaget imødekommer tekniske problemer for erhvervslivet.

Til nr. 5

Efter prisstoppets indførelse har ny lovgivning øget erhvervslivets omkostninger.

Ritt Bjerregaard (S) Tove Lindbo Larsen (S) Lerke (S) Lissa Mathiasen (S)
Inge Fischer Møller (S) Poul Nielson (S) fmd. Westh (S) Ellemann-Jensen (V)
Jeppé Kristensen (V) Askjær Jørgensen (FP) H. C. Hansen (FP) Mølgaard (DR)
Kjelgaard (KF) nfmd. Melchior (CD) Inger Stilling Pedersen (KrF) Ole Olsen (SF)
Jørgen Jensen (DKP)

Partierne RV, VS og EP var ikke repræsenteret ved medlemmer i udvalget.